


- Andrzej Szahaj w tytułowym eseju polemizuje z ekonomistą, który jest jednym ze współczesnych, aktywnych reprezentantów idei neoliberalnych w Polsce. Autor *Innego kapitalizmu...* pokazuje, że neoliberalny sposób myślenia, leseferyzm oraz działania z nich wynikające symplifikują obraz społecznego świata. W związku z tym posługują się w polityce gospodarczej i systemowej instrumentami, które przypominają narzędzia proste naszych przodków. A przecież odpowiedzialna polityka, w tym również ekonomiczna, nie absolutyzuje jednego celu, ale potrafi umiejętnie uwzględniać cele i wartości, które w pełnym nasyceniu są ze sobą sprzeczne, bo w takiej postaci wzajemnie się wykluczają. Mogą jednak się łączyć i występować w pozytywnych związkach, gdy żadne z nich nie jest traktowane jako nienaruszalny dogmat. Pożądanym i realnym jest związek wolności z równością, indywidualnością z braterstwem, a także tożsamością z rozwojem. W wielu krajach w przeszłości i współcześnie współwystępuje wzrost gospodarczy oraz sprawiedliwość społeczna, konsumpcja bieżąca i inwestowanie, rynkowa regulacja połączona z aktywnością państwa. Różne egzemplifikacje można wskazywać z każdej dziedziny życia społecznego, a także egzystencji jednostki. Arystoteles opisał już dawno tego rodzaju, zawierającą wzajemnie równoważące się elementy, intelektualną drogę tworzenia i poznawania naszego świata. Jednak odmienny, wskazany przez Platona, kierunek nadal istnieje, między innymi dlatego, że jest on znacznie prostszy. Przy tym również niebezpieczny, co pod koniec pierwszej połowy XX wieku sugestywnie przedstawił Karl Popper i nie ma sensu powtarzać jego myśli. W Polsce mogło się wydawać, że świadomość tego faktu została przyswojona trwale. Przyczyniali się do tego np. Leszek Kołakowski, Jan Strzelecki, Jan Szczepański czy Czesław Bobrowski, którzy działali nie tylko w filozofii, socjologii i ekonomii, ale w całej kulturze intelektualnej oraz życiu społecznym. Andrzej Szahaj należy do osób, nie mogących się pogodzić z utratą myśli, które oni i inni tworzyli i które są cenne teraz nie mniej niż kilkadziesiąt lat temu. Może są cenne bardziej.
- Autor w książce przedstawia wiele konkretnych przykładów i je omawia. Całość składa się, podobnie jak zbiór poprzedni, z artykułów drukowanych już w prasie, najczęściej codziennej. Nie są to więc teksty utrzymane w hermetycznej poetyce naukowej, lecz artykuły, których treść wiąże się z jasnym językiem. Przewodnią myśl *Innego kapitalizmu...* Szahaj wyraża wyraźnie: system neoliberalny, który między innymi panuje w Polsce, ma w sobie materiał wybuchowy, jest autodestrukcyjny. Duże korzyści przynosi tylko nielicznym, ale ważnym, dlatego też mylącym propagowany jest jako „naturalny” i „konieczny”. Autor poleca system skandynawski, który mógł być (co postulował już w latach osiemdziesiątych Tadeusz Kowalik) w Polsce od 1990 roku i nadal ma, a zwłaszcza my mamy, taką szansę. Trzeba jednak „szerokiej publicznej debaty dopuszczającej do głosu tych, których wcześniej dezawuowano przy pomocy jakiegoś stygmatyzującego określenia jak »populiści« czy »Homo sovieticus«. Wszystko zatem przed nami”. Andrzej Szahaj, profesor filozofii, odznacza się myśleniem nonkonformistycznym i niefatalistycznym. Tę książkę warto przeczytać. 

**Kazimierz Łaski**

*Wykłady z makroekonomii : gospodarka kapitalistyczna bez bezrobocia*

/ RED. NAUK. JERZY OSIATYŃSKI. – WARSZAWA : POLSKIE TOWARZYSTWO EKONOMICZNE, 2015. – 275 S. ; 24 CM

Kazimierz Łaski jest wybitnym polskim ekonomistą. Zmarł w zeszłym roku, ale zdążył przygotować *Wykłady z makroekonomii*. Są one rozwinięciem książki wydanej w 2009 roku, którą autor zatytułował *Mity i rzeczywistość w polityce gospodarczej i nauczaniu ekonomii*. *Wykłady...* mają podtytuł znaczący: *Gospodarka kapitalistyczna bez bezrobocia*. Brak pracy dla wszystkich nie jest – o czym pisze Łaski – ani konieczny lub naturalny, ani tym bardziej chwalebny i potrzebny. Odpowiednia polityka gospodarcza potrafi zapewnić pełne zatrudnienie. Dowodzi tego keynesizm oraz najbardziej znany w światowej historii myśli ekonomicznej Polak: Michał Kalecki. Przedstawił on tę samą, rewolucyjną w ekonomii teorię, którą niedługo po nim opublikował Anglik John M. Keynes. Każdy z tych autorów napisał tekst w swym ojczystym języku, z tym że angielski należy do języków światowych.

Autor książki był najbliższym uczniem Michała Kaleckiego. Rozwinął jego teorię i został jej wierny do końca. Z tej perspektywy przestrzegaj, już na samym początku, przed dokonaniem wyboru najszybszej drogi transformacji gospodarczej. Prognozował, że wywoła ona duże i trwałe bezrobocie. Lekceważono go, a nawet postpowano. Jego przewidywania, oparte na rzetelnych analizach oraz porządnej teorii, okazały się trwale niezwykle i jak na tego rodzaju intelektualne przedsięwzięcia, precyzyjne. Odpowiednie opracowania i raporty przygotowane przez cały zespół specjalistycznego ośrodka ekonomicznego w Wiedniu (którym Łaski kierował) chyba niekiedy czytano, choć na pewno nie uwzględniali ich treści sternicy polskiej gospodarki oraz towarzyszący im aktorzy medialni. Ostatnie zdania napisane w tej książce przez autora należy traktować jak apel skierowany do nas: „Nie można pozwolić – czytamy – aby realna gospodarka w przyszłości pozostawała czymś w rodzaju dodatku do kasyna kapitału finansowego i jego potencjalną ofiarą. Trzeba też przezwyciężyć teorie, które doprowadziły gospodarkę światową do miejsca, w którym się obecnie znajduje”. **P.K.**

Książka zawiera osiemnaście wywiadów z przedstawicielami najstarszego pokolenia inteligencji emigracyjnej. Ludźmi, którzy weszli w życie jeszcze przed pierwszą wojną. Sam autor nie zdążył już tych rozmów całkowicie opracować. Trafiają zatem do rąk czytelnika w swej oryginalnej postaci.



Aleksander Gella  
*Wywiady z inteligencją*  
Sprzed I-szej i II-ej wojny światowej  
Warszawa : „AKME”, 2015  
200 S. ; 21 CM